

B

Bulletin Společnosti
Otokara Březiny

Jaroměřice
nad Rokytanou

Březen 2021
číslo 77

Z eseje Mír / Otokar Březina	2
Matěj Lukšů / Petr Holman	3
Z deníkových záznamů Matěje Lukšů	4
Úlomky hovorů Otokara Březiny / Emilie Lakomá	6
Holmanův Březina a Březinovi blízcí / Martin Machovec	10
Jiří Kuběna / Ladislav Šabacký	17
Anna Pammrová v pozůstalosti Františka Jecha / Helena Pernicová	20
Třicet let činnosti obnovené SOB / Jiří Höfer	24
Vnímání poezie a inspirace / Petr Kopejska	26
Báseň Věčně znova zhudebněna	27
Knihy	28
Výročí v roce 2021	29
Oznámení, pozvánky	30
Redakce	31

■ Z TVORBY OTOKARA BŘEZINY

Z eseje Mír

[...]

Každý čin lásky odráží se tajemnými vlnami v životě množství. Každé pravdivé svědectví o věcech, které se dějí na zemi, pomáhá k osvobození lidstva. [...]

Neboť ve všech táborech proti sobě postavených národů byli a jsou bratří – a věk od věku množí se jejich počet –, kteří poznávají se už jako dělníci společné žně, obyvatelé jedněch duchových pásem, se stejným jazykem srdce a citu. [...]

Panování jejich je službou; pracují na svém údělu země jen jako hospodáři na statku bratří. [...]

Každá myšlenka nenávisti, i sebeskrytější v hlubinách srdcí, směřuje k bratrovraždě. [...]

Nikdo nemůže si trvale přivlastniti více na této zemi, nežli stačí udržet svým duchem. [...]

Čteme a zastavujeme se pojednou v úžase, v němž ohlašuje se pro každého z nás druhé zrození na zemi: náhlé oslnění jistoty, že duch náš vystupuje z řádu věcí pozemských a stojí zapjat v řádu světa vyššího. V řádu pozemském že jest jeho cestou boj řízený spravedlností, ale v řádu vyšším poznání a mír, jehož sladkost a síla přesahuje všechna podobenství, jimiž si pomáhá ubohé lidské slovo, aby vyjádřilo nevyjádřitelné. Ale i tu tušíme v závratí, že i tento mír jest nejvyšší činností ve všech světech.

Otokar Březina: Hudba pramenů a jiné eseje. Editor Petr Holman. Vydal Odeon, Praha 1989, s. 157, 161, 163 a 166.

■ VYBRÁNO OD

Petr Holman: Matěj Lukšů

Je více než jisté, že v Březinově životě existoval mimořádný a pouze jediný člověk, který tehdejšími i pozdějšími generacemi literárních i neliterárních osobností opomíjen, téměř zapomenut a ještě ani dnes patřičně nedoceněn (stejně tak i po letech jeho syn Vladimír), stál s důvěrně blízkou věrností, sám rovněž více než skromný, nenáročný a příkladně tolerantní, přes 45 let po básníkově boku. Nejenom z náhodných svědectví některých současníků a přátel, ale především z dochované korespondence se dovídáme, co pro Březinu Matěj Lukšů (1868–1931) znamenal a čím vším mu byl. V Telči, kde se roku 1883 seznámili a na pravidelně pořádaných sezeních literárních kroužků rychle sblížili, oddaným a oblíbeným kamarádem, stejně jako budoucí básník vyhledávaným a duchaplným společníkem, později spolehlivým korespondentem a zapisovatelem jeho hovorů, moudrým rádcem, zařizovatelem a zprostředkovatelem praktických životních věcí, celoživotním a nikdy nezklamavším přítelem, a ještě později, společně s Emanuelem Chalupným, také básníkovým dědicem, vykonavatelem závěti a spolueditorem jeho esejů. [...]

Úryvek článku Petra Holmana z revue BOX pro slovo-obraz-zvuk-pohyb-život, 2003, číslo 3, s. 83–87.

Z deníkových záznamů Matěje Lukšů

Mladý student Matěj Lukšů se živě zajímal o současné literární dění a sám se pokoušel o psaní veršů a drobných statí.

Po ukončení reálky s Březinou zůstává v kontaktu. Oba začali vykonávat učitelské povolání. Velmi často se vídali hlavně v době, kdy Březina působil v Nové Říši a Lukšů v Krasonicích. Půjčovali si navzájem časopisy, chodili spolu na procházky do přírody, rozmlouvali o dění ve světě i o literatuře. Když už byla jejich učitelská působitě vzdálenější, byli spolu v písemném styku. Roku 1901 Lukšů Březinu upozorňuje na volné učitelské místo na škole v Jaroměřicích. Oznamuje mu také, že se ožení. Březina mu už z Jaroměřic odpovídá:

„Můj milý, děkuji Ti vroucně za milé Tvé listy. Těšil jsem se, že se ještě tohoto podzimu uvidíme, ale vím, že to nebylo možné. A teď, na novém svém místě, budeš mi ještě vzdálenější... Ale co je prostor duším, které se potkávají v jedné světelné sféře a které při pohledu na krásu věcí, v šumění vod i v harmonickém souznění světů slyší hlasy těch, jež milují? A nejsou polibky na rtech nejbližších také podelování nejdálenějších, jen jsou-li dosti mocné, světelné a svaté?

Hle, ruku Ti tisknu, jako bys byl u mne. A na místech, do nichž vstupuješ, jako zahradník, který přešel na sluneční stranu své zahrady, vycházím Ti vstříc, radostný a blahopřející. Víš, čím jest pro nás láska. Že při setkání muže a ženy nesčíslní, mrtví i nenarození, zachvívají se ve věčném mlčení. A objetí milenců že je silné jako setkání zástupů a jako sláva i hrůza, že je symbolem věčné jednoty, která dává vznik po sobě následujícím světům. Těm, kteří dovedou v celé čistotě rozvinit královské gesto milujících, otvírá země vnitřní klenotnice radosti. A bolest jejich je sílicí jako chléb, jenž prošel kvasem a ohněm, aby byl líbezný lačným rtům. Ale vše, co je přijato a dáno v lásce, musí být přijato a dáno v sladkosti svobody. Žena příliš dlouho trpěla řadou věků. A kletba jejího utrpení leží na národech. Zmenšili ženu.

Ale úkolem nás, z nitra pohlížejících v život, jest navrátiti jí její velikost. Pohovoříme si jednou o těchto věcech v nějakou krásnou hodinu našeho setkání. [...]"

V lednu roku 1905 Březina ve svém dopisu Matěji Lukšů poznamenává:

„Nebylo by dobře, aby ses hlásil do krajiny vlídnější pro své zdraví? Jak by bylo krásné, kdybychom byli blíže!“

O rok později ho vybízí, aby si podal žádost do Jaroměřic. Sám se snaží přímluvami uspišit jeho příchod. Už v roce 1906 se Lukšů s rodinou do Jaroměřic stěhuje. Nejprve vyučuje na dívčí měšťanské škole, později ředitelem a v roce 1918 je k tomu jmenován školním inspektorem.

Od příchodu Matěje Lukšů do Jaroměřic se oba přátelé pravidelně navštěvují, potkávají se ve škole, chodí do společnosti a navštěvují různé akce. Vedou rozmluvy nad literárními i jinými tématy.

Není proto divu, že se Matěj Lukšů stává podle Březinova přání jedním z vykonavatelů jeho závěti. Po Březinově smrti velmi zodpovědně zpracovává jeho pozůstalost. Touto prací, ale i stálým výkonem inspektorské povinnosti je přetížen a v 63 letech 15. března 1931 umírá.

Marie Nožičková

Z knihy Rozsvítil pro mne. Přátelství Otokara Březiny a Matěje Lukšů. Editoři David Lukšů a Aleš Palán. Vydal Host, Brno 2009.

Úlomky hovorů Otokara Březiny

Emilie Lakomá se narodila se 24. 7. 1876 v Seničce u Litovle. Učila na školách v Laškově, Konici u Litovle a od roku 1904 byla učitelkou a ředitelkou dívčí měšťanské školy v Jaroměřicích nad Rokytnou. Více než dvacet let patřila mezi nejbližší přátele Otokara Březiny. Následující stránky představují výběr z jeho výroků, jak je Lakomá zapsala.

14. prosince 1905

Věří-li člověk, že všechno to kolotání hvězd, všechny mlhoviny a všechnen ten chaos k něčemu jsou, věří-li, že všechno to spěje k jednomu cíli, tu přese všechno, kdyby i stále bolestně klopýtal a upadal, zase se vzchopí a rád žije.

16. června 1908

Odmítnul jsem cenu 1000 zlatých od Akademie i od Moravského výboru. Psal jsem Bílkovi: „Nechť dají peníze tomu, kdo si za tolik dílo cení. Já si je tak necením. Nejsem peněz potřebný, ani jich nemiluji. Ať je dají potřebnějším.“ [...]

19. června 1911

[...] Dar, který mám, neměli ve mně nechat hynouti. To, co dokázal Verlaine, byl bych také dokázal.

28. května 1914

[...] Začíná se již též mluvit ve spojení se mnou o ceně Nobelově. Kdyby se to stalo, musel by si člověk myslet, že již příliš dlouho žil. [...]

27. dubna 1916

Kvůli Nobelově ceně má sem přijeti švédský učenec Jensen, který mi psal. Chce mne ještě sváděti démon bohatství. Překonal jsem v sobě již všechny d'ábly, a nyní přichází ještě tento.

Já Nobelovu cenu nechci. [...]

28. října 1919

[...] Nastává vůbec doba, kdy se nebude válčiti zbraní, ale duchem, kdy se pozná, že nebezpečí je v nás samých, v našem srdci, v nedostatku lásky. [...]

5. února 1922

[...] S Bílkem jsem se sešel poprvé v Nové Říši. Byli tam pozváni s malířem Viktorem Foerstem převorem tamního kláštera, aby tam provedli Křížovou cestu. Převora na ně upozornil P. Norbert. Šel jsem právě s knihou v ruce po lní cestou, když mne oba ještě s někým třetím potkali. Bílek ke mně přistoupil a představil se. Odtud se datuje naše přátelství. Bílek však Křížovou cestu v Nové Říši neprováděl. Převor určoval, jak ji má Bílek provést, k tomu však Bílek nesvolil. Jen Viktor Foerster tam některé práce konal.

P. Norbert Drápalík byl krásný, nadaný člověk. Pocházel z Kroměříže. Ten mi učinil přístupnou klášterní knihovnu v Nové Říši. [...]

6. ledna 1924

[...] Učím se nyní řecky. V dubnu nebo v květnu bych rád zajel s Bílkem na jih do Lublaně, Záhřebu a Splitu. Bílek tam má výstavu svých prací. Jihoslované budou aspoň viděti, že jsou u nás lidé, kteří myslí o Kristu, o P. Marii a duchovním životě. Psal mi také Durych srdečný list a byl u mne pražský básník Otto Pick a redaktor Němec Mágr. [...]

1. března 1925

Karel Čapek mluvil o mně s prezidentem Masarykem, a tu mne pan prezident pozval k sobě do Prahy. Karel Čapek chtěl také ke mně poslati stenografa, který by zapisoval moje rozmluvy. [...]

8. března 1925

Karel Čapek otiskl celou rozmluvu o prezidentovi, kterou zde při své poslední návštěvě slyšel.

Čapek je jeden z našich nejlepších spisovatelů. Můžeme být rádi, že ho máme. Moje úsudky opakoval velice dobře a přesně, jako by je byl stenografoval.

Pravil jsem o Masarykovi, že je rozený kníže. Svědčí o tom jeho podlouhlá tvář plná přemýšlivosti a dobroty. Dodal jsem však „kníže tohoto světa“ pro ty, kdo tomu rozumějí. [...]

14. června 1928

Při včerejším setkání s prezidentem Masarykem na náměstí jsem mu po uvítání vyslovil potěšení, že ho znovu vidím v našem městě tělesně i duševně svěžího. Pravil jsem mu, že jak je viděti, má jeho filozofie reálnou půdu. Prezident odpověděl, že jeho filozofie je stále jednodušší, tj. že si nepřipouští nic, co se předělati nedá. A dobře pravil, že se nad ničím nemá hlava ztrácet, že všechno, i nemoc, je zkušenost.

Prezident také pravil, že si živě vzpomíná své první návštěvy u mne zde v Jaroměřicích, v chaloupce, kde jsem tehdy bydlel.

Já jsem pak vzpomněl jeho paní, jak byla tenkrát svěží, jemná a milá, a podotkl jsem, že jsem viděl v sále ženského útulku CH. G. Masarykové na Žižkově její krásný portrét od Bílka, který ji věrně vystihuje. Prezident jej ještě neviděl. [...]

Masaryk je hlubší, než ho podávají. Za vším má ještě svoje mínění.

14. října 1928

Kolo moravských spisovatelů vydalo k mým šedesátinám můj životopis od dr. Antonína Veselého. [...]

Chyba je jen v tom, že se všechno dělá chvatně, jen pro peníze. V knize mne vynášejí jako zjevení, ale tam, kde mluvím, mi dávají do úst prostřednosti.

17. října 1928

[...] Státní cenu 100 000 korun odevzdávám tyto dny Svatoboru, jenž podporuje pozůstalé po spisovatelích, jejich rodiče, děti, sestry, matky. Pohnulo mne k tomu slovo „matky“.

15. března 1929

Byl zde pan Bělohlávek. Byl mým stavem dojat. Pravil, že zde mám ještě úkol, že ještě neodejdu. I lékař říká, že ze všeho vyjdu. Nejhorší je, že nemohu jísti.

Že ty probdělé noci byly zhoubné?! Ale jak se zakáže koníkovi skákat, když skákat chce!

Odešel tak již Holeček i Zeyer... Jen od některých lidí bych odešel nerad. Lehčeji by se odsud odcházelo, kdyby nebylo těch, které milujeme. Nyní však, kdy mne národ uctil, byl by můj odchod nejdůstojnější a nejkrásnější...

Helena Stejskalová

Emilie Lakomá: Úlomky hovorů Otokara Březiny. Editor Petr Holman. Vydalo nakladatelství JOTA a ARCA JIMFA, Brno 1992. (Text byl pořízen na základě rukopisu na 495 listech. Editor Petr Holman zápisky Emilie Lakomé zpracoval, opatřil ediční poznámkou a jmenným rejstříkem.)

■ V Ý R O Č Í

Petr Holman

Dne 17. dubna 2021 si připomeneme sedmdesáté výročí narození Petra Holmana, nejvýznamnějšího znalce Březinova díla v posledních desetiletích.

S neutuchající energií pátral po rukopisech, dopisech a svědectvích, jež doplňují obraz osobnosti básníka a myslitele, který ho v mládí oslovil. Věnoval se i dílu dalších spisovatelů a básníků. Spolupracoval s překladateli z mnoha zemí světa. Podle sdělení paní Jitky Holmanové jsou již „všechny Petrovy rukopisy v PNP a všechna březiniana, která Petr během let nashromáždil, převezme PNP jako vzácný celek“.

Holmanův Březina a Březinovi blízcí

(Petr Holman, *Březiniana II. Dokumenty ohlasy paralely přesahy. 1966–2006*, Triáda, Praha 2012, 1464 s.)

Kniha neuvěřitelná, obrovská nejen svým rozsahem, dílo mnohotvárné, v dnešní době zcela anachronické v tom smyslu, že se přičí, protiví trendu ke „stručnosti“, „stravitelnosti“, „uchopitelnosti“. Kronika jednoho života, jednoho díla, čtyřicetileté práce.

K čemu přirovnat? Nabízejí se ony knihy-deníky, knihy subjektivních záznamů o době, knihy, které se bezděčně (neboť svůj tvar nabývaly postupně, během let a desetiletí, bez tohoto apriorního záměru), ex post, staly zrcadlem celé jedné éry, jejích společenských, politických, kulturních událostí, jak je registroval, komentoval, selektoval ten který

autor. Tedy jakési dějiny nikoli sice „skryté“, řečeno s Březinou, ale ve své subjektivnosti často pravdivější než syntetizující, objektivizující popisy z per profesionálních historiků. Příbuznost vidíme např. se Zábranovým *Celým životem*, Divišovu *Teorií spolehlivosti* či Vladislavovým *Otevřeným deníkem*, neboť tato díla, na rozdíl od „záznamových textů“ např. Kolářových, Hančových či Vaculíkových, jsou vskutku *kronikami* delších časových úseků, posledních desetiletí.

Mezi tato díla tedy patří i Holmanova *Březiniana II*, ovšem s jedním podstatným rozdílem. Zábrana, Diviš i Vladislav občas citují jiné autory, ale jde převážně o jejich vlastní texty, o **jejich** knihy. U Holmana je tomu naopak: sem tam, příležitostně, okrajově se v tomto svazku vyskytují i jeho vlastní příspěvky, tak např. texty pod šifrou P. H. na s. 60–63 (a ovšem ona nádherně košatá předmluva, již emfatičnost, ba i furor tolik odlišuje od předpokládané „střízlivosti literárního vědce“), avšak vesměs je tu autor přítomen jen jako „ten druhý“: tedy například jako adresát dopisů. Jeho vlastní písemnictví však zůstává stranou pozornosti, byť muselo, **musí být**, ale Holman o něm nechává promluvit spíše ostatní. Ovšem i to je špatně řečeno: autor-pořadatel je tu vlastně přítomen jako „ten třetí“, neboť to vše, ony texty stovek a stovek nejrůznějších „příspěvatelů“ na více než čtrnácti stech stránkách, napsané během čtyř desetiletí, to vše se tak či onak dotýká, ať bezprostředně, ať jen velmi zprostředkovaně, Mistra, „krále a knížete české poezie“ Otokara Březiny, autora, jenž vydal svoji poslední básnickou sbírku *Ruce* v roce 1901, soubor svých esejů *Hudba pramenů* v roce 1903 a pak už skoro nic, básníka, jenž zemřel téměř čtyřicet let před prvním ze záznamů v *Březinianech II*.

Vztah ke konkrétní, každodenní skutečnosti doby vymezené letopočty v podtitulu knihy je tedy mnohem zprostředkovanější, než jak tomu je u „kronik“ výše zmíněných: jen jaksi mimoděk se z *Březiniana II* může čtenář dozvědět něco o době, kdy toto dílo vznikalo. Mnohem více se tu dozvídá o nejrůznějších, přechasto vskutku bizarních, neuvěřitelných setkáních, životních peripetiích, střetnutích jak ve sféře

ducha, tak na kolbištích mnohdy až proklatě hmotných, banálních, až k uzoufání materiálních, přízemních, slovem opravdu „dobových“, **tedy o setkáních na cestě, v práci, jejímž smyslem je služba jinému autoru!** Otokar Březina, respektive jeho literární dílo, jeho myšlenkový odkaz, se díky této Holmanově práci znovu dnes stává živějším než mnozí ze současných českých autorů, kteří píší a píší a vydávají a vydávají a hned tak s tím nepřestanou.

Tedy svědectví o době, o vlastním životě jako svědectví o práci na jednom z nejcennějších kulturních odkazů tohoto národa, o vlastním životě ve smyslu služby. Je i z tohoto důvodu možno v nynějších časech, kdy za normu se považuje nosit na trh vlastní zbytnělé ego, najít něco anachroničtějšího?

Petr Holman před dvěma lety oslavil svou šedesátku a jako literární autor byl až doposud znám jen drobným svazkem „cestopisných reflexí“ *Z cest...* (Revolver Revue, Praha 2005). Na podrobný popis jeho práce březinovského editora, lexikografa a interpreta zde však je málo místa. Připomeňme aspoň první kritické, komentované vydání vsutku všech Březinových esejů, *Hudba pramenů a jiné eseje* (Odeon, Praha 1989), dále jeho *Frekvenční slovník básnického díla Otokara Březiny*, který vydal jako samizdat vlastním nákladem v šesti svazcích (!) v roce 1986 (P. H. na něm pracoval od roku 1974, tedy v časech, kdy neexistovaly ani osobní computery, natož internet), dále kompletní, veleobsáhlou dvousvazkovou edici Březinových dopisů, *Korespondence I, II*, Host, Brno 2004, dále tři svazky přednášek, studií, esejů ze tří březinovských konferencí (*Otokar Březina a současnost*, FIBOX, Třebíč 1996; *Otokar Březina 2003*, Sursum, Tišnov 2004; *Otokar Březina 2008*, Dalibor Malina, Vsetín, 2010) a konečně poměrně skromný výběr z vlastních březinovských studií, *Březiniana*, Torst, Praha 2003 (ano, proto se recenzovaný svazek jmenuje *Březiniana II*). Stranou ponecháváme Holmanovy práce na příbuzných tématech, na díle Stanislava Vodičky, Matěje Lukšů, Anny Pammrové, Jakuba Demla, autorů Katolické moderny, jeho studie indologické: připomínáme je zde jen proto, že i ony mají v *Březinianech II* svůj ozvuk.

Holmanovy zásluhy o zpřítomnění Březinova díla jsou nepopíratelné, nicméně už jen svým rozsahem jeho zatím poslední příspěvek v této oblasti nutně vede čtenáře k otázce: **Proč právě** Otokar Březina? Málokdo by se i dnes odvážil upírat Březinovi jeho výsostné postavení mezi českými básníky, výsostné možná pro dobu od počátků českého písemnictví až doposud, ale na druhé straně O. B. nebyl nikdy v masové oblibě, nikdy nebyl tak populární jako třeba ve své době Hálek, Erben, Gellner, Nezval či Seifert, o prozaicích ani nemluvě. A nikdy nebyl ani vyvolen na místo „mluvčího národa“: mezi Havlíčkem a Havlem by na toto místo aspirovalo spíše dílo Haškovo než Březinovo. A přece – respektive snad **právě i proto!** – byl Holman dílem Březinovým celoživotně natolik fascinován, že mu doslova a do písmene zasvětil svůj život. Kromě literární, umělecké hodnoty tu vždy hrála roli Březinova nadčasovost, nekonjunkturálnost, právě to, že jeho dílo nikdy nebylo zprofanováno. A na druhé straně právě skutečnost, že obec Březinových čtenářů ani v posledních více než čtyřiceti letech netvořili zase jen literáti, literární fajňšmekři, případně ti, kdo snad poněkud jednostranně vyhledávají v literatuře mystično, tajemno, nevyslovitelné, reflexe „metafyzické“, ale též čtenáři běžní, možno říci „nezasvěcení“, **dosvědčuje právě svazek *Březiniana II***.

Nuže, kdo jsou ti, jejichž písemné projevy pojal Holman do této knihy, tedy ty stovky a stovky jeho „spoluautorů“, kteří ať bezděčně, ať vědomky či zcela cílevědomě se tu stávají pokračovateli Březinova „jediného díla“, ti „šilenci“, jejichž hlasy jaksi pokračují v Březinově „kolozpěvu srdcí“? Ti, kdo z Holmanova rozhodnutí v *Březinianech II* vystupují **toliko pod iniciálami**, zůstávajíce takto v jisté míře anonymní?

Spektrum je vskutku neobyčejně široké a rozmanité. Páteř „příběhu“ sice tvoří výbor z Holmanovy přijaté korespondence, přičemž odesílateli jsou – jak se ovšem čtenář může s větší či menší jistotou jen dohadovat – nejen význační Holmanovi kolegové a učitelé, dále literární historikové, kritici, publicisté, editoři či bibliografové, ale též různí jednatelé, zástupci institucí a organizací, v neposlední řadě pak

jeho přátelé, bližní, členové rodiny... Kromě korespondence jsou zde však přítomny i místy dosti rozsáhlé ukázky z březinovské literatury, která během oněch čtyř dekád vycházela (byť občas napsána, případně samizdatem šířena dlouho před svou oficiální publikací, což je zřejmě jedna z příčin jisté „chronologické nevyváženosti“ díla: záznamy do konce roku 1989 končí na s. 213, tvoří tedy cca jednu sedminu celé knihy). Identifikovat autory této textové vrstvy je zřejmě nejsnazší, a to tím spíše, že Holman u dříve publikovaných textů – většinou – cituje pramen. Specifická hodnota literární koláže *Březinian II* však spočívá též v tom, že například vedle ukázek suverénní esejistiky z knihy *Čtrnáctero zastavení* autora „B. F.“ se tu nacházejí třeba marginální vzkazy, projevy rutinní úředničiny či dojemná osobní vyznání, která evidentně nikdy nebyla svými autory určena k publikaci. Zde nutno poznamenat, že ona Holmanova diskrétnost, ona „hra na schovávanou“, kryptičnost iniciál, které sice napovídají, ale přímo neprozrazují, je tak trochu dvojsečnou zbraní: smířit se s tím, že buď vím, nebo nevím, kdo je ten který autor, číst text knihy jako jeden proud, jako kolektivní hlas, v němž už na jednotlivých jménech vlastně ani nezáleží, anebo podlehnout tomuto svodu, aktivizovat se touto provokací – a začít se pít, pátrat v té či oné literární i mimoliterární oblasti? A to nejen v takové, kde se jedná bezprostředně o Březinu! Jsou tu totiž i příspěvky, v nichž není Mistr vůbec zmíněn! A přece nepochybujeme, že i ony jaksi tajemně Holmanovi s dílem O. B. souvisejí. Ale proč? Jak? Takovýmto způsobem by bylo jistěže možno *Březiniana II* číst třeba celá léta...

Ze známých autorů setkáváme se zde tedy například s Miroslavem Červenkou, Milošem Dvořákem, J. B. Čapkem, Otakarem Fialou, Oldřichem Králíkem, Stanislavem Vodičkou, Rudolfem Havlem, Josefem Jedličkou, Bedřichem Fučíkem, Josefem Glivickým, Johannou Posset, Mojmírem Trávníčkem, Olegem Malevičem, Ursem Heftrichem, J. H. Kocmanem, Vladimírem Justlem, Miladou Blekastad, Jiřím Reynkem, Jaromírem Kabíčkem, Vladimírem Binarem, Petrem Mikešem,

Erikou Abrams, Dušanem Zbavitelem, Jaromírem Slomkem, Ludvíkem Kunderou, Jiřím Kuběnou, Ferdinandem Höferem, Jiřinou Lukšů, Viktorem Fischlem, Antonínem Měšťanem, Ladislavem Soldánem, Jamesem Naughtonem, Vladislavem Zadrobílkem, Václavem Fialou, Martinem C. Putnou, Ivo Markvartem, Josefem Vojvodíkem, Ludmilou Klukanovou, Odilo Štampachem, Walterem Schamschulou, Radovanem Zejdou, Alenou Blažejovskou, Marií Daňkovou, Milanem Uhdem, Tomášem Špidlíkem, Michaelem Špířem, Bronislavou Volkovou, Petrem Steinerem, Vlastou Urbánkovou, Xavierem Galmichem, Danielou Iwashitou, Marcelou Mrázovou, Janem Wiendlem, Markem Vajchrem, Richardem Popelem, Helenou Pernicovou, I. M. Jirousem¹ atd. atd., ovšem jsou tu desítky, stovky iniciál stěží dešifrovatelných, patřících jménům autorů soukromých dopisů určených Petru Holmanovi. (Mýlí se tedy Emil Černý ve své recenzi *Březinian II* otištěné v *Bulletinu Společnosti O. B.*, č. 60, 12/2012, když tvrdí, že, „... autora, krytého iniciálami /.../ lze, víceméně snadno, dešifrovat dle rejstříku jmen“. Jmenný rejstřík je tu sice velmi obsáhlý, avšak zachycuje JEN příjmení, která jsou

---

1 Na s. 1350: jde o citaci jednoho Jirousova dopisu manželce Julianě, psaného v roce 1984 ve valdickém vězení, který byl otištěn ve svazku *Magorovy dopisy* (Torst 2006). Jirous se v něm zmiňuje o Březinovi: „Ten úryvek z Březiny je nádherný. Když jsem ten dopis dostal, díval jsem se nejdřív na ty Františtiny kytičky a myslel jsem si, že to je ta slíbená Daníčková básnička. Pak jsem čet dopis a ejhle, Březina!“ K tomu redaktor Jan Šulc poznamenal: „... dopis Juliany Jirousové se nedochoval, nevíme, o který Březinův text šlo.“ Poté, co byly *Magorovy dopisy* vydány, se však podařilo najít i listy Julianiny, tj. přijatou Jirousovu korespondenci, kde se však na příslušném místě, tj. v dopise, jenž citovaný dopis Jirousův bezprostředně předchází, žádná citace z Březiny nenachází. Vodítkem při dalším pátrání však byla jednak zmínka o úmrtí Bedřicha Fučíka v tomto Julianině dopisu, jednak samotným Jirousem kvitované „Františtiny kytičky“, tj. kresba jeho dcery Františky, která však rovněž v Julianině dopise chybí. I. M. Jirous posléze pisateli těchto řádků potvrdil, že na této kresbě, která se nedochovala, připsala tehdy Juliana citaci z Březiny nacházející se na parte Bedřicha Fučíka. Jde o verše: *Setkání naše odloučením jest / a odloučení naše setkáním / a v setkání i odloučení bolest jediná, / jíž nejvyšším jest výkřikem / mlčení.* –

v knize vsutku in extenso uvedena – a autoři, píšící „o něčem“, svá vlastní jména ve svých textech většinou nezmiňují, nemluvě pak už vůbec o onom kvantu autorů soukromé korespondence, která zejména v posledních třech zaznamenaných letech zdá se narůstat téměř hyperbolickou křivkou.)

Mezi těmito stovkami de facto anonymizovaných pisatelů se naprostá většina vyskytuje jen jednou či dvakrát, ale jsou zde například i tři pisatelky-ženy (iniciály I. C., z let 2004–2005, J. N., z let 2004–2006, I. V., z týchž let), které jsou autorkami desítek často velice pozoruhodných dopisů autorovi, respektive pořadateli – a jejich totožnost zůstává přitom čtenářům záměrně skryta.

Co říci k celé této fantastické publikaci? Snad jeden paradox: Holmanova maximalistická služba dílu Březinovu (a vsutku právě tento svazek bezděky dosvědčuje, že autorovi-pořadateli se po mnohaletém úsilí podařilo nejen oživit, ale i znásobit zájem o Březinu!) jakožto **typ literatury** nemá s Březinovou poetikou skoro nic společného. Snad ještě mnohem více než vzpomenuté knihy Zábranovy, Divišovy či Vladislavovy připomenou *Březiniana II* cyklus *Šlépějí* Jakuba Demla. Jen s tím rozdílem, že v případě *Březiniana II* je tomu, jako by Deml všechny své *Šlépěje* vydal najednou!² A z toho plyne jedna drobná, opravdu **jen drobná** výtká: od A do Zet se tahle bichle opravdu číst nedá...

Martin Machovec, červen 2013

Text vyšel v časopise Babylon, XXII, č. 2, 24. 6. 2013; autor jej pro toto nové vydání přehlédl a na několika místech drobně opravil (únor 2021).

---

2 Vlastně tomu tak úplně není: Holman již dříve vydal dva obsáhlé úryvky z této publikace, de facto samostatné tituly, oba v časopise *Aluze*. První v roce 2006, č. 2, s. 145–167, pod titulem *Březiniana II (1966–2006). Odpovědi před otázkami – dokumenty, ohlasy, paralely, přesahy*. Druhý v roce 2010, č. 1, s. 1–45, pod titulem *Březiniana II (1966–2006–2010). Dokumenty, ohlasy, paralely, přesahy (některé další ukázky z knihy, kterou připravuje nakladatelství Triáda)*. Stojí za připomenutí, že v této druhé publikaci se nacházejí i „dokumenty, ohlasy, paralely, přesahy“ z let 2007–2010, tedy časově přesahující recenzovaný knižní titul. Ty byly vydány jen v časopise *Aluze*: to pro ty čtenáře, jimž by *Březiniana II* (2012) nestačila.

Jiří Kuběna

Jiří Kuběna, vlastním jménem Jiří Paukert, se narodil 31. května 1936 v Prostějově. Otec František Paukert byl letcem Československé armády, vojenským atašé před válkou ve Francii, plukovníkem generálního štábu od léta 1945, po Únoru 1948 degradován na vojína a převeležen do Brna, kde pracoval jako dělník. Matka Hedvika byla sochařkou.

Nedlouho po narození Jiřího se rodina přestěhovala do Prahy, kde prožil, navzdory válce, šťastné dětství ve vilové čtvrti Hanspaulce. Velice nerad se s rodiči přestěhoval do Brna. Tam v roce 1954 maturoval a byl přijat na Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity (tehdy UJEP), kde studoval archeologii a dějiny umění.

Po skončení studia roku 1959 nastoupil do brněnského Státního památkového ústavu jako historik. V tomto období svůj profesní život spojil s památkovou péčí. Podílel se na rekonstrukci nejen řady zámků, ale i na údržbě církevních objektů. V sedmdesátých letech spolupracoval i s jaroměřickým děkanem Václavem Küchlerem na opravě chrámu sv. Markéty.

Dne 25. ledna 1961 navštívil v Jaroměřicích Josefa Kapinuse. Shodou okolností za chvíli po jeho příchodu zaklepal klepadlem na zámeček dveří Ferdinand Höfer, který Kapinusům chodil pomáhat. Otevřela paní Kapinusová a řekla, že má pan učitel vzácnou návštěvu, ale že se půjde zeptat, jestli má jít dál. Tak se stalo, že po skončení návštěvy následovala debata o Březinovi a Jaroměřicích dlouho do noci v bytě Ferdinanda Höfera. Od té doby se Jiří Kuběna podílel i na záchraně Muzea Otokara Březiny.

V letech 1994 až 2006 byl kastelánem hradu Bítov. Rád se vracel do prostředí, které si zamiloval už jako student a kde často provázel.

V necelých šestnácti letech ho oslovil dopisem mladý Václav Havel, který četl jeho texty. Vzniklo tak celoživotní přátelství upevněné spoluprací v okruhu Šestatřicátníků. Už jako student vydával s Václavem Havlem strojopisný časopis *Rozhovory 36*. Do roku 1989 nemohl své básně

oficiálně publikovat. Možné to bylo pouze v okruhu moravského samizdatu nebo v exilu. Proto byl básníkem téměř neznámým. Velmi na něj zapůsobily osobní návštěvy u Jakuba Demla a Vítězslava Nezvala, které miloval. Jako básníka ho ovlivnila především poezie Otokara Březiny. Po roce 1989 byl velice iniciativní, mohl oficiálně publikovat a účastnit se mnoha kulturních aktivit. V roce 1990 spoluzakládal Dědictví Jakuba Demla a revui *Proglas*, byl šéfredaktorem revue *Box*. Roku 1995 vydal výbor své poezie *Krev a víno* a od roku 1998 vycházelo v nakladatelství Vetus Via jeho souborné básnické dílo. V nakladatelství Petrov vyšel téhož roku výbor úvah a esejů *Paní na duze*.

V době, kdy byl kastelánem hradu Bítov, připravoval i výstavy. O výtvarné umění se hodně zajímal už v první polovině sedmdesátých let a sám také maloval. Později, v době, když už byl nemocný, uspořádal básník Pavel Petr v krajské galerii ve Zlíně výstavu jeho obrazů společně s díly básníka Vítězslava Nezvala.

Kromě výstav uspořádal na Bítově od roku 1996, společně s Martinem Pluháčkem-Reinerem, několik nezapomenutelných ročníků celostátních setkání českých básníků a kritiků. Jiří Kuběna byl věřící, proto jsou v jeho díle četné náboženské motivy. Nechtěl být označován jako disident s tím, že opravdový básník by se raději neměl věnovat politice.

Dne 28. října 1998 dostal na Pražském hradě od prezidenta Václava Havla medaili Za zásluhy v oblasti kultury a umění I. stupně. Byl také nositelem Ceny města Brna, čestným občanem Bítova a Jaroměřic nad Rokytnou. V Jaroměřicích byl stálým řečníkem u hrobu Otokara Březiny. Jeho projevy nebyly jenom pietní vzpomínkou, ale zároveň se vyznával ze svého obdivu a lásky k Březinovi. Zdůrazňoval, že v jeho díle vidí i poučení pro dnešní dobu, kdy se z veřejného života valem vytrácí slušnost.

Občas jsem za Jiřím zajel na Bítov domluvit prohlídku hradu, popř. vystoupení zahraničních orchestrů nebo pěveckých sborů. Vždy jsem se setkal s nevšední ochotou a vstřícností. Když jsem žádal písemně, kladná odpověď byla literárním a výtvarným dílem. V roce 1996 zajeli

zástupci Společnosti Otokara Březiny na hrad Bítov s přáním uspořádat v Jaroměřicích nad Rokytnou autorský večer ke Kuběnovým šedesátým narozeninám. Takto reagoval na naše pozvání: „*Musím říci, že k mému výročí, které oslavím s přáteli, dá-li Bůh, doma na Bítově poslední den měsíce května, jsem vybízen k několika večerům ve velkých centrech, ale všechny tyto večery jsem zatím odřekl, a rozhodl se přijmout pouze jedinou nabídku: a to právě nabídku Vaši: mých milých Jaroměřických.*“ Slavnostní večer se uskutečnil v roce 1996 v Sále předků zámku v Jaroměřicích nad Rokytnou.

Poezie byla pro Jiřího především zpěvem. Hudbou rád spojoval své pořady. I pro jaroměřický chrámový sbor byla vždy čest účinkovat nejen v Jaroměřicích, ale také například v Tasově nebo na hradě Bítov při oslavě pětasedmdesátého výročí narození Jiřího Kuběny.

V roce 2016 byl opět pozván oslavit osmdesátiny do Jaroměřic. Velice váhal, protože se mu vrátila zákeřná nemoc. Nakonec výročí narození vzpomněl pouze v Jaroměřicích. Slavnostní setkání se uskutečnilo 28. května v sále Lidového domu. Při vstupu básníka do sálu zpíval chrámový pěvecký sbor Händlovu skladbu Hle, náš vítěz přichází a dále jeho oblíbenou píseň ruského skladatele Bortňanského *Těbe poem*. Zastupitelstvo města udělilo Jiřímu Kuběnovi čestné občanství, které mu předal starosta Jaroměřic nad Rokytnou Jaroslav Soukup. V hodnotném pásmu recitoval Jiřího verše Karel Vala a hudbou je doplnil jeho syn Ondřej Vala. Jiří před slavností připomněl, že se necítí dobře, proto žádal o prominutí, pokud by odešel v průběhu slavnostního pořadu. Vydržel a po skončení ještě poseděl v příjemné atmosféře s jaroměřickými přáteli.

Životní pouť ukončil 10. srpna 2017 ve znojenské nemocnici a byl pohřben na starém hřbitově proti milovanému hradu Bítovu. Jiří Kuběna zanechal nejen významné dílo literární, ale svou autoritou a neúnavnou aktivitou podporoval a kultivoval prostor všude, kam vstoupil. *Za všechno díky, Jiří.*

Ladislav Šabacký

Anna Pammrová v pozůstalosti Františka Jecha

František Jech, profesor gymnázia v Moravských Budějovicích, historik a vlastivědec, přítel Otokara Březiny, se aktivně zajímal o kulturní život západní Moravy a znal se s většinou významných osobností svého okolí. O svých zjištěních a setkáních si vedl pečlivé poznámky, s kterými pak dále pracoval. Jeho rozsáhlá pozůstalost, která je ve vlastnictví rodiny, je na základě smlouvy o úschově uložena v Moravském zemském archivu v Brně – Státním okresním archivu Jihlava.

Naše Společnost Anny Pammrové obdržela v loňském roce zprávu, že součástí této pozůstalosti jsou i archiválie týkající se Pammrové, možná také opisy některých jejích dopisů Otokaru Březinovi. Jak jsme později zjistili na místě, tyto opisy tam skutečně jsou – poprvé jsme si tedy mohli přečíst celkem čtyři dosud neznámé česky psané Anniny dopisy z dvacátých let, včetně úplně posledního dopisu odeslaného 23. března 1929.¹ Kromě toho jsme zde našli i řadu dalších cenných dokumentů, novinových výstřižků, dopisů dalších osob a fotografií.

Kdy a proč se začal František Jech zabývat i „žďáreckou poustevnicí“? Vzhledem k tomu, že nejstarší jeho archivní písemnosti týkající se Pammrové pocházejí z posledních roků dvacátých let, mohl jeho zájem navazovat na Březinovo vyprávění o Pammrové během Jechovy návštěvy u básníka v srpnu roku 1927 (zachycené v knize *U Březiny*).² Na několika

---

1 Tyto dopisy budou blíže prozkoumány společně se souborem originálů francouzsky a česky psaných dopisů Anny Pammrové Otokaru Březinovi nalezenými v roce 2009 v Táboře. Jejich vydání se připravuje v Ústavu pro českou literaturu AV ČR v Praze.

2 František Jech: *U Březiny (záznamy hovorů)*. Editor Petr Holman. Vydal Trigón, Praha 2001.

malých lístcích najdeme heslovité informace o faktech Annina života a dovídáme se, že ji Jech dokonce v létě 1929 „autem z Náměště“ navštívil. I z této návštěvy si Jech pořídil záznam, v němž ve zkratce sledujeme životní příběh Pammrové a počátek přátelství filozofky a básníka:

„Po odchodu Bř. z Jinošova psala mu 2 dopisy, odpověď Bř. 8. května 1899 a psal P. až do r. 1893 a pak znova 1896. Do roku 1905 byly subjektivní, dlouhé. Vdala se r. 1893, byla s mužem nejprve v myslivně u Vickova. Muž byl surovec.

V dopise 8. V. 1899 píše Bř. mimo jiné: „Ten okamžik, kdy potkáváme v životě duši stejně smýšlející, se nezapomíná.“ Omlouvá se, že na 2 dopisy její neodpověděl. Někdy je nejlépe odpovídati mlčením. Kdyby každá vzpomínka byla dopisem, měla by od něho dopisů svazek. A pak už hořejší citát.“

A takto si Jech zaznamenal, co mu Pammrová řekla o svých životních postojích: „A. P. do školy nechodila. Tím se zachránila od kultury, jež zatemňuje rozum a odživotňuje. Sama, ve své samotě, nemajíc s kým hovořit, přemýšlela a vytvořila si kosmogonii, Březinu naučila dívat se na svět jako celek. Štěstí hledati v kosmu; tím léčila jeho pesimismus.“ Lakonicky a sebekriticky pak shrnula své literární snažení: „Mohu napsati jen roztráštěné myšlenky, forma mi schází a té je také třeba.“

Materiály ze třicátých let dokumentují Anninu příležitostnou publikační aktivitu v časopisech vydávaných ve Znojmě Bohuslavem Pernicou (*Kulturní revue jihozápadní Moravy, Západomoravská kulturní revue*), novější pak zprostředkovávají Pernicův obsáhlý životopisný text Přítelkyně básníka, uveřejněný v roce 1941 v ženském časopise *Lada* (vydáváném v Mladé Boleslavi Josefem Hejdou). Tento několikadílný článek byl (jak dokumentuje i jeden z dopisů Anny Pammrové sestře Eleonoře) východiskem pro Pernicovu studii o Anně Pammrové vydanou knižně o rok později.³ Pammrová se s Bohuslavem Pernicou nikdy přímo

---

3 Bohuslav Pernica: *Dvě ženy*. Vydal Hejda a Zbroj, Mladá Boleslav 1942.

nesetkala, pouze mu poskytla svůj stručný životopis. K výsledku jeho práce byla kritická a nebyla spokojená ani s jeho jednáním: své sestře napsala, že její biografický portrét Pernica „hodil na veřejnost bez jejího vědomí“. Pernica na ni nicméně nezanevřel a publikoval později i článek k jejím 85. narozeninám, v archivu rovněž zachovaný.

Anna Pammrová byla nejméně od roku 1920 v pravidelném korespondenčním kontaktu s pražským novinářem, spisovatelem a kritikem Gustavem Jarošem,⁴ který ji v létě téhož roku také navštívil. Jeho dopis Pammrové, nalezený v Jechově pozůstalosti a napsaný krátce po návratu z této cesty, zachycuje dojmy z návštěvy Anniny samoty a také vřelý zájem o ni: „Vracím se v duchu do samot – nesamot Vašeho života mezi lesy. Je v té Vaší samotě pro mne velké potvrzení mé staré víry, jak jí právě potřebuje člověk myslící, aby se domyslíl co nejvýš a aby dorostl úplně. Jen tou Vaší asketickou, přísnou a skoro bych řekl heroickou samotou bylo Vám dospět ideově tam, kam jste ve svých knihách, zejména v *Mateřství*, dospěla. Ale přesto vidím, že tato asketická, heroická samota není beze stínů, ani bez nebezpečí. Jednak pro Vás jako člověka – vždyť navaluje na Vás leckteré strasti, příliš velké břímě fyzické práce, která ve Vás ubírá víc vitální síly, než je prospěšno Vaší práci duševní.“ Na dalších stránkách dopisu se ji pak snaží přesvědčit, že již nastal čas ze samoty vystoupit a vrátit se k lidem, stejně jako to po určité době učinil i spisovatel Henry David Thoreau: „I na Vás čeká povinnost návratu, abyste se stala učitelkou moudrosti současníkům ne pouze knihou, nýbrž zářivým slovem. Ta okolnost, že už dnes lidé se k Vám utíkají o radu i osvícení (a ne lidé literární pouze!) měla by Vám ukázat, kde je vaše další dílo životní!“

Další dva dochované Jarošovy dopisy jsou adresovány přímo Františku Jechovi a byly napsány v roce 1940. Jaroš v nich promýšlí a vysvětluje projekt hmotné pomoci ve prospěch stárnoucí myslitelky, finanční sbírky mezi kulturními osobnostmi Čech i Moravy: „Paní Pammrová

---

4 Četné její dopisy adresované Gustavu Jarošovi jsou uloženy v Památníku národního písemnictví v Praze.

v nedávných dnech dožila se osmdesátky za těžkých poměrů. Žije v naprosté samotě uprostřed lesů žďáreckých (u Tišnova na Moravě), obtížena strastmi a neduhy stáří, bez obsluhy, v nouzi, trpící dvojnásob za dnešních svízelných válečných. Není možné nechat ji živořit a hynout – byla by to hanba nás všech, celého kulturního národa, který s pýchou vyslovuje denně jméno Otokara Březiny, to, že tak velký básník vyznamenal tuto ženu poctou čtyřicetiletého duchovního styku, samo stačí odůvodnit naši povinnost pomoci!“ Organizaci sbírky měl dobře propracovanou, předpokládanou částku se mu však vybrat nepodařilo. Naštěstí v té době měla Pammrová podporovatele i ve svém okolí a její situace byla celkově příznivější než počátkem dvacátých let. Jarošovo úsilí bylo ovšem velmi záslužné a svědčí o jeho empatii a sociálním citění. (A je škoda, že badatelsky se Jarošovi, používajícímu často i pseudonymem Gamma, dosud zřejmě nikdo podrobně nevěnoval, přestože jeho fond v LA PNP je značně rozsáhlý.)

Poslední větší celek v Jechově pozůstalosti týkající se Anny Pammrové ukazuje jeho snahu dobrat se dalších životopisných podrobností, zejména okolností jejího úmrtí a pohřbu a také informací o její pozůstalosti. Z několika přímých svědectví osob, které Jech oslovil, vybíráme část dopisu Marie Jelínkové, vychovatelky na Havlově, která popisuje poslední rozloučení s Annou v září 1945: „Paní Šafránková poslala vůz vyložený chvojím (gumák). Když přijel p. rada Wachsmuth s dcerou a zetěm, pak známí paní uč. z Velké Meziříče, přikryli jsme rakev květinami a věnci, že ji ani viděti nebylo. Vyjeli jsme na cestu a ve Žďárci čekal zástup lidí s farářem. Jeli jsme do kostela a po skončených obřadech na hřbitov. Varhaník a zpěvačky krásně zpívali. Farář měl hezkou řeč i jeden pán z V. Meziříče. [...] Pan ing. Havel fotografoval mnohokrát i onen pán z Vel. Meziříče, až budeme mít obrázky, pošlu. Věci veškeré si vzala paní učitelka⁵ a jinak vše zůstalo v domku, který je zatím uzamčen.“

Helena Pernicová, Společnost Anny Pammrové

---

5 Míňna Alma Křemenová.

Třicet let činnosti obnovené Společnosti Otokara Březiny

Společnost Otokara Březiny byla formálně obnovena 7. dubna 1990 na ustavující členské schůzi. Předchozí pokusy z let 1968–1969 a z října 1989 byly neúspěšné.

V té době žili ještě pamětníci Otokara Březiny. Během prvního roku společnost získala 290 členů. Bylo to jistě i tím, že se každý rok při výročích Otokara Březiny scházeli jeho přátelé a ctitelé nejen místní, ale i z celé republiky u hrobu i v dobách totalitních režimů jednotlivě, nebo v malých skupinkách. A ti vyhledávali místní, s nimiž si o Březinovi a jeho přátelích mohli pohovořit.

Obnovenou činnost SOB podpořili svým členstvím a často i spoluprací a podporou Radovan Lukavský, Miroslav Doležal, Gabriela Vránová, Jiří Kuběna, Jiří Bičák, Jiří Bělohlávek, Petr Eben, Ludmila Klukanová, Josef Valerián, Jaroslav Erik Frič, Milan Friedl z Lyry Pragensis, Emil Černý, Ivo Koudelka, Vlasta Urbánková se Společností Anny Pammrové, dále Společnost Františka Bílka, Dědictví Jakuba Demla a Společnost Jana Zahradníčka, *Jihlavské listy* a *Horácké noviny*, ctitelé a literární badatelé z Vídně, ze Slovenska, Ruska, Švýcarska, USA, Německa a Japonska. Tento výčet by bylo možné doplnit dlouhou řadou dalších jmen. Také březinovských symposií se zúčastnilo mnoho významných osobností z České republiky i ze zahraničí. K tomu je potřeba připomenout významnou podporu města Jaroměřice nad Rokytnou, kraje Vysočina, Skupiny ČEZ a dalších podniků či osobností.

Je potěšitelné, že v roce 2020 měla SOB téměř 280 členů.

Za důležité považuji to, že se v Základní škole Otokara Březiny v Jaroměřicích nad Rokytnou díky paní učitelce Jandové děti seznamují s básníkovou osobností přístupnou formou, navštěvují Muzeum

Otokara Březiny a účastní se řady literárních a uměleckých aktivit. S takovým zaujetím pro krásu, poezii a umění máme naději, že budou pokračovatelé i ve Společnosti Otokara Březiny.

Proč to všechno, když Otokar Březina nebyl nikdy tak populární jako mnozí jiní spisovatelé a básníci? Je to jistě proto, že dílo Březinovo směřuje člověka k respektování hodnot, na nichž stojí naše civilizace. Naše dějiny poznamenala promarněná léta dvou totalitních režimů, kdy mnozí mylně předpokládali, že se společnost podaří přetavit k lepšímu brutalitou a terorem.

Lidé si cení svobody, ale už méně vnímají odpovědnost vůči své rodině a vůči prostředí, v němž žijí. Kultivovat společenské klima, to není snadné pro nikoho. V naší národní hymně zpíváme: „... zemský ráj to napohled, a to je tak krásná země...“ Krásná země sama od sebe nebude a žádný ráj bez práce a odpovědnosti se nepodaří. Když v mezilidských vztazích ztratíme zájem o ty, kteří žijí vedle nás, tak nás čeká jednou to, že se tady někdo pokusí udělat pořádek mečem, tak jak to známe z historie. Z historie však víme, že tato metoda nikdy k dobrému cíli nevedla.

O to víc je potřeba ocenit snahy našich učitelů o to, aby děti poznávaly Březinovu osobnost a jeho dílo. Je to důležité i proto, aby Muzeum Otokara Březiny bylo i v budoucnu ve správě lidí, kteří mají k Březinovi osobní vztah. Cílem tohoto muzea nebude nikdy byznys, ale jen cenná služba pro společnost. Všem, kteří jakýmkoli způsobem přispívali a přispívají k šíření díla Otokara Březiny, proto děkujeme a těšíme se na další spolupráci.

Jiří Höfer

Vnímání poezie a inspirace

Báseň je branou! Samotný text básně je inspirací. Báseň osloví, až když ji člověk uchopí svým duchem, soustředěnou pozorností svého vnímání a myslí, prostřednictvím slova jako nástroje vědomí. Pak může souznít s autorem a to otevírá bránu k melodii. Čtení pak není jen poznávání slov, ale samotná písmena slouží jako jakési kódovací znaky pro duchovně-mentální sdělení, na které odkazují, kterými jsou nesený.

Jak pravil svatý Pavel: „Litera zabíjí, Duch oživuje!“ Litera je branou. Pokud zůstane zavřená, člověk zůstává před ní bezradně stát a ke zdroji, k prameni živé vody, k životodárnému slunci, k proměňujícímu plameni, který je ukrytý někde za branou, se nedostává. Není-li člověk dlouhodobě napojen na živý duchovní zdroj, který rytmicky obnovuje jeho životní funkce, hrozí mu smrt.

Protože jak pravil Ježíš Kristus: „Nejen chlebem živ je člověk!“ Za branou básně se nachází ještě něco jiného než chléb, který je pro naše bytí nezbytný, ale sám nám plnohodnotný, smysluplný a naplněný lidský život nezajistí...

Jsou i jiné brány vedoucí lidského ducha ke Zdroji, k Prameni, ke Slunci. Jsou to především v běžném všedním životě realizované a hlavně ve vztazích mezi lidmi projevované ctnosti jako pokora, soucit, laskavost, snaha po pochopení druhého člověka, úcta, vědomá nezištná oběť, které rozhánějí mračna zakrývající Slunce, Ducha a Lásku v lidském srdci a člověku přinášejí jistotu, smysl a naplnění.

Básně Otokara Březiny jsou takovými branami k oživujícím hodnotám. Vše, co člověk nutně potřebuje ke svému životu, k uskutečňování nezbytných niterných kroků na cestě směřující život pozemský k životu věčnému. To vše se nachází v díle Otokara Březiny, který nádherné myšlenky a obrazy vložil do rytmických a melodických celků a je v nich stále přítomen.

Pokud se tento skrytý rytmus a melodie jakýmkoli způsobem zvýrazní tak, že se Březinovy básně zpívají jako písně, duch v nich trvale přítomný s ještě větší silou a intenzitou dopadá na toho, kdo je zpívá a hraje. Interpret pomáhá melodií otevírat posluchačům brány slova a těšit se z pokladů připravených ke službě a uzdravení.

Petr Kopejska

Petr Kopejska zhudebňuje jako amatér poezii Otokara Březiny pro doprovod kytary a od roku 2016 uspořádal téměř dvě desítky pořadů, v nichž verše zpívá i recituje. Jeho zhudebněné nahrávky Březinovy poezie byly vydány jako příloha Sborníku z Mezinárodního symposia Otokar Březina 2018, kde je také živě představil. Petr Kopejska je členem výboru SOB. Žije v severních Čechách.

Báseň Věčně znova zhudebněna

Potěšila nás zpráva o tom, že Miloš Janda a Václav Vacek zhudebnili po jedné básni Otokara Březiny (Věčně znova) a Jana Zahradníčka (Pozdrav) a umístili je na YouTube. Oba mladí hudebníci studovali na Gymnáziu v Třebíči a pak na VUT v Brně, jeden informatiku, druhý stavební inženýrství. Jejich cesty životem vedou mnohdy různě, ale vždy je spojí obdiv k básníkům Vysočiny. Dnes pracují ve svém oboru a ve volných chvílích se věnují hudbě. Jako hudební duo Miloš a Vašek začali tvořit teprve nedávno a pandemie roku 2020 jim dala prostor a chuť pro intenzivnější práci. Miloš se stará o dramaturgii, zpívá a hraje na kytaru a baskytaru, Václav hraje na kytaru a ukulele a zajišťuje techniku a produkci. Miloš Janda patří k členům Společnosti Otokara Březiny. Těšíme se na jejich živá vystoupení a doufáme, že se uskuteční i v Jaroměřicích.

(jh)

Rudolf Černý a Miloš Dvořák

Nakladatelství Cherm vloni vydalo v edici Duch a tvar další svazek, který edičně připravil Ladislav Soldán – *Kritické dílo* Rudolfa Černého. Autor byl spolupracovníkem Bedřicha Fučíka, Jana Čepa, Jana Zahradníčka, Alberta Vyskočila. Po válce se veřejně zastal Jakuba Demla a později Jana Zahradníčka. Poté, co byl jako pedagog vypo- vězen z gymnázia, učil na venkovských školách, mj. v Základní škole v Jaroměřicích nad Rokytnou.

Připomínáme, že v téže edici vyšly též tři svazky kritik a esejů Miloše Dvořáka. Poslední z nich *Svítání kritikovo* (2017) obsahuje kromě textů z let 1919–1944 dodatky k souboru *Inflace slova v našem věku* (2009).

Obě knihy bude možné zakoupit po otevření Muzea Otokara Březiny.

(jh)

Po stopách Demlových i Březinových

Nadační fond Poutní cesty v Pelhřimově vydal průvodce *Pout' na Svatou Horu aneb Po stopách Jakuba Demla*. Knihu sestavil Petr Holkup ve spolupráci s Danielou Iwashitou. Poutní, turistický a čtenářský bedekr inspirovalo vyprávění básníka a kněze Jakuba Demla *Pout na Svatou Horu* (1946) o tom, jak putoval s nakladateli Josefem Florianem a Antonínem Ludvíkem Střížem v adventu roku 1909 ze Staré Říše na Svatou Horu a zpátky. Průvodce cestu prodlužuje na Staré Brno a spojuje několik poutních zastavení mezi dvěma bazilikami Nanebevzetí Panny Marie na cestě dlouhé až 378 kilometrů. Nabízí přitom různé varianty pro pěší i cyklisty. Trasy vedou nebo odbočují také na další

pamětihodná **místa Českomoravské vysočiny, kde zanechali stopu spisovatelé, spisovatelky a umělci jako Jakub Deml, Pavla Kytlicová, Otokar Březina, Anna Pammrová, Josef Florian, František Bílek, Ondřej Knoll či František Bernard Vaněk.** Čtenáře v těchto úsecích cesty provázejí úryvky z knih Jakuba Demla. Po celé mládí procházel touto krajinou jako poutník, při cestách za Otokarem Březinou či Josefem Florianem i jako kaplan, který vystřídal v letech 1902–1909 pět různých farností a poté se jako kněz bez místa často nuceně stěhoval. Knihu uvádí vyprávění o Demlově nomádském životě a hledání domova do roku 1921, kdy se usadil v Tasově. Hlavní část tvoří informační kapitoly s popisy a barevnými fotografiemi jednotlivých zastavení či úseků. Knihu doplňuje přes čtyřicet mapových stran, deseti-stránkový přehled ubytování, poutní karta a další přílohy.

(anotace vydavatele)

VÝROČÍ V ROCE 2021

Jakub Deml	20. 8. 1878 – 10. 2. 1961
Matěj Lukšů	20. 1. 1868 – 15. 3. 1931
Jiří Bělohlávek	26. 2. 1946 – 31. 5. 2017
Petr Holman	17. 4. 1951 – 4. 8. 2019
Jiří Kuběna	31. 5. 1936 – 10. 8. 2017
Emilie Lakomá	24. 7. 1876 – 23. 10. 1952
Miloš Dvořák	9. 9. 1901 – 26. 7. 1971
Ludmila Klukanová	5. 10. 1936
Vladimír Binar	6. 10. 1941 – 13. 1. 2016
František Bílek	6. 11. 1872 – 13. 10. 1941
Emil Saudek	14. 9. 1876 – 23. 10. 1941
Josef Florian	9. 2. 1873 – 29. 12. 1941

■ OZNÁMENÍ / POZVÁNKY

Vzhledem k opatřením proti epidemii se nemůže konat společný veřejný pietní akt u hrobu Otokara Březiny ani členská schůze a další obvyklý program. Památku Otokara Březiny uctíme individuálně položením kytice, zapálením svíčky či modlitbou.

Po ukončení protiepidemických opatření bude Muzeum Otokara Březiny přístupné v obvyklých časech, tj. v 9–11 a 14–16 hod. od úterý do neděle. Na jiných časech se lze domluvit e-mailem nebo telefonicky.

Doufáme, že se 11. září 2021 uskuteční obvyklé setkání s programem včetně náhradní členské schůze SOB. Termín upřesníme nejpozději s dvoutýdenním předstihem na webových stránkách otokarbrezina.cz, případně v době otevíracích hodin Muzea Otokara Březiny na telefonním čísle 603 760 768.

Pro podzimní program připravuje kurátor moderního umění a člen SOB Ivo Binder komentované promítání grafiky rodiny Florianovy, která byla v roce 2020 vystavena v Oblastní galerii Vysočiny v Jihlavě.

V Bílkově vile uspořádá Galerie hlavního města Prahy výstavu grafiky Františka Bílka, pro niž Muzeum Otokara Březiny zapůjčí některá díla. Až pomine epidemie, mohli bychom tam uspořádat z Jaroměřic zájezd.

Apelujeme na členy, aby zaplatili příspěvky za tento rok. Rovněž prosíme členy, aby nám sdělovali případné změny adres a e-mailů.

■ REDAKCE

V tomto čísle jsme použili novou grafickou šablonu, kterou připravila Magdalena Martinovská.

Prosíme autory, aby delší příspěvky zasílali k redakci s předstihem, abychom mohli zajistit kvalitní redakční zpracování. **Uzávěrka** pro příští číslo je **15. červenec 2021**. Později (nejpozději však do poloviny srpna) můžeme zařadit pouze krátké aktuální zprávy.

Autory prosíme, aby v článcích uváděli **přesné citace** i jejich **zdroj** ve formátu, který používáme i v tomto čísle bulletinu.

Hledáme redaktora, který by dvakrát ročně bulletin sestavil a redakčně zpracoval.

Děkujeme partnerům: Stanislav Hort Třebíč, město Jaroměřice nad Rokytnou, Dřevozpracující výrobní družstvo Jaroměřice nad Rokytnou, Vladislav Motýl, MUDr. Jana Langášková, MUDr. Jan Kousalík, MUDr. Blanka Götzová, Dr. Vrbová – Lékárna Jaroměřice nad Rokytnou, Ing. arch. Michal Zlatuška, doc. PhDr. Jiří Dan, dr. Ivo Koudelka, Jaroslav Frýdek, Jiří Prokop, Rekonstav Hynek Bednář, JUDr. Miroslav Michálek, Ing. Karel Höfer a dalším drobným dárcům.

B

Toto číslo sestavil výbor SOB. Příspěvky: Jiří Höfer,
Petr Kopejska, Martin Machovec, Marie Nožičková,
Helena Stejskalová, Ladislav Šabacký, Helena Pernicová.

Grafický návrh a úprava Magdalena Martinovská

Tisk Helena Stejskalová a Blanka Nedvědická.

Bulletin vydává výbor SOB v Jaroměřicích nad Rokytnou, Březinova 46,
675 51, IČO 44065841.

Kontakt: hofer.j@seznam.cz, www.otokarbrezina.cz

Číslo účtu SOB 226798166/0300